

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Самал Мане

„Социални и културни перспективи в епистемологията“,

представен за присъждане на

образователната и научна степен „Доктор“

по професионално направление 2.3. Философия

Член на НЖ: доц. д-р Асен И. Димитров

Институт за изследване на обществата и знанието – БАН

Докторската дисертация на Самал Мане е разработена под научното ръководство на проф. дфн Анета Карагеоргиева в рамките на програмата по философия с преподаване на английски език на Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Дисертацията е в обем от 206 стр.; библиографията е репрезентативна и детайлна; авторката разделя условно изворите на следните категории:

- Класически философи: Платон, Аристотел, Хегел, Хюм, Мил, Витгенщайн, Кун, Дюем, Остин, Маркс, Дюркем, Манхайм и Шелер.

- Философи, чиито текстове са станали класически за изследванията в областта на епистемологията: Гетие, Хемпел, Нозик, Гудман, Попър, Куайн, Голдман, Сърл, Тейлър и Фуко.

- Съвременни философи, допринесли за развитието на дисциплината: Лонгино, Хардинг, Коуд, Фрикер, Гилбърт, Шмит, Дейвидсън, Уест, Соса, Данси, Пътнам, Ван Фрасен, Бойд, Уоръл, Докинс, Танесини, Фюмъртън, Енох, Кели, Причард, Мартин, Грим.

- Източници извън философията: Карп, Уертк, Бартлет, Халбвакс и др.. Темата е разработена ясно, композицията е строга и обоснована; в езиково и стилистично отношение дисертацията също заслужава висока оценка.

Принципно, социалната епистемология се занимава с ролята на колективния субект в производството на знание и значението на социалните измерения (комуникация, йерархии, конвенции, ценности и

пр.) в този комплексен процес. Като основна цел на настоящата дисертация Самал Мане полага „да даде социална и културна перспектива за включването на езика и културата в рамките на социалната епистемология.“ За нея езикът е „лепилото“, което свързва индивидите и обществото в една цялост. Това прави езика един от универсалните белези на културата. Той се среща във всяка култура, във вербалната му употреба и писмената му форма, които са в основата на всяка комуникация. Чрез тях се осъществява обмяната на идеи, убеждения, съмнения, предпочитания и неприязън, спогодби и неразбирателства. Чрез езика хората споделят своя опит и разбирания и, по-важното, обменят знание, създават институции и ги поддържат благодарение на съществуващите езикови практики (Автореферат, стр. 30-31). Този оригинален подход, проведен последователно намирам за един от съществените приноси на дисертационното изследване.

Логическата структура на дисертацията, респективно – съдържанието на социалната епистемология, може да се онагледява със следната схема:

В Първа глава, Същност на епистемологията, са очертани основните проблеми на епистемологията: произходът и източниците на познанието, видове познание, а priori знанието и проблемът за сигурността, теориите за истината, разбирането и знанието. Анализирани са и някои все още

неразрешени методологически проблеми в епистемологията, напр. новият проблем на индукцията, поставен от Нелсън Гудман, както и парадоксът на потвърждението на Хемпел.

Ще отбележа и секция четвърта: Знание за външния свят, посветена на дебата между научен реализъм и анти-реализъм. Проведен е анализ върху позицията на реализма, според която съществува независима от нас реалност (обективна действителност), както и върху евентуалните начини такъв обективен свят да се познае. От първостепенно значение тук е анализът на семантичните и епистемични компоненти на научния реализъм. Приемам заключението на авторката, че за разлика от реалистите, останалите школи, и по-конкретно лагерът на анти-реалистите, не успяват да обяснят успеха на научните теории.

Във Втора глава: Познание и социална реалност, са изложени основите на социалната епистемология. От първата секция ще се спра само на сполучливата демаркация, предложена от авторката, според която социалната епистемология се занимава с концептуалната и нормативна значимост на социалните отношения, обществените роли и интереси и влиянието на институциите върху познанието, докато, за разлика от нея, социологията на познанието е емпирична дисциплина.

Във втората секция е изложена една от централните тези на социалната епистемология – културният детерминизъм по отношение на познанието. За тази цел са приведени множество аргументи от областта на психологията и социологията, вариращи от възгледа, че обосноваването на индивидуалното убеждение се случва чрез общността, до тезата на радикалния културен детерминизъм на познанието, където се претендира, че знанието във всяка общност се характеризира с онтологически релативизъм.

В Трета глава фокусът пада върху измеренията, които знанието придобива по отношение на обществото и културата. Особен интерес тук предизвиква анализът на значимостта на мултикултурализма и интеркултурализма за социалната епистемология. Мултикултурализмът е представен като възглед, насърчаващ институционализацията на общности, които са изградени от множество култури. За разлика от него, интеркултурализмът предполага представителство на различни култури в

една и съща общност. И двата възгледа са от значение и за това как социалното знание влияе на индивидите.

В последната секция, „Език и социална реалност“, дисертантката подлага на анализ две коренно различни онтологии – тезата на Куайн за неопределеността на превода и онтологията на Джон Р. Сърл, която поставя езика в основата на социалното познание.

Приемам като приносен момент иновативния анализ на тезата на Куайн за неопределеност на превода, с оглед на нейната значимост за социалната епистемология. Макар че авторката не възприема крайното заключение на Куайн и без да се обвързва с утвърждаването на неопределеност, тя използва аргумента на Куайн, за да запази важната роля на индивидуалността за социалната епистемология. Този извод тя свързва с разгорещената дискусия дали трябва да се откажем от индивидуалността в рамките на социалната епистемология.

Намирам за уместно, че дисертационният труд завършва с анализ и оценка на социалната онтология на Сърл. – И действително, днес физическите теории се роят и мултиплицират почти ежедневно, така че дори квантовата механика, теорията на относителността и теорията на хаоса вече започват да изглеждат демодирани в светлината/сянката на теориите на струните, на суперструните, на браните, на мултиверсума с неговите паралелни вселени... Дори всички тези все по-нови и все по-екзотични теории да бяха верни, в крайна сметка понятията и идеите, свързани с тях произтичат от единствената реалност, в която ние сме се родили, живеем и се реализираме – заобикалящият ни социален свят. И в основата на всяка семантика и семиотика стои езикът, чрез който не само комуникираме, но и конституираме цялата онтологическа, социо-културна и институционална структура на социалната реалност. Той конституира и базисните структури, основополагащите принципи, методологическия инструментариум и цялото многообразие от теми, проблеми и знания – предмет на социалната епистемология.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Като имам предвид избраната комплексна и иновативна тема и нейната сполучлива разработка на високо теоретично и стилистично ниво, ще гласувам убедено за присъждане на образователната и научна степен “Доктор” на Самал Мане.

21.05. 2017 г., София

Подпис:

(доц. Асен Димитров)